

DUGO PUTOVANJE KUĆI

MERI STENLI

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Mary Stanley

SEARCHING FOR HOME

Copyright © Mary Stanley, 2005

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Zani Hornbi i Patriku Grantu
koji su bili tamo*

IZJAVE ZAHVALNOSTI

Zahvaljujem svima koji su mi pomogli, kako onima koji su to želeli tako i onima koji nisu.

Mojim temperamentnim i živopisnim prijateljima sa Malte, na tome što sam se divno provela, na srdačnosti i naklonosti, na krasnim uspomenu.

Kerol Blejk, agentkinji i poverenici, čije „savete“ slušam kao i uvek.

Doktoru Martinu Brejdiju, na njegovom poznavanju klasične istorije kad sam se izgubila u sredozemnim ostrvima.

Korin Geradi, na malteškim vetrovima.

Zani Hornbi, na savetu da dignem laboratoriju u vazduh, što se pokazalo neizbežnim.

Ingrid Načstern, koja je bila jedinstveno svoja.

Jednoj i jedinoj Flori Riz, briljantnoj urednici i mojoj prijateljici.

Lori Sajklana, na njenom prijateljstvu, na njenom seoskom imanju, popodnevnom smehu i najsitnijim detaljima.

Lusi Stenli, jer je čitala i čitala.

Takiju, što me je onoliko zasmjavao.

Doktoru Džastinu Korfildu na njegovom filozofskom znanju, jasnoći misli, neprekidnoj podršci, inspiraciji i prosto zato što je bio tu.

Vrhunska vrednost života više zavisi od svesnosti i moći kontemplacije nego od pukog opstanka.

Aristotel, 384–322. pre n. e.

PROLOG

Sećam se kako je otac iz svog džin-tonika izvadio osu misleći da se udavila.

Ali nije se bila utopila. Samo je bila pijana od fermentisanih klekinih bobica, nesposobna da poveruje u svoju sreću da je spasena kriškom limuna na kojoj je za trenutak ležala dok je očevi dugi prsti nisu izvukli iz čaše i položili mu je na dlan kako bi joj se divila moja sestra Meti.

„Vidi kako je lepa“, rekao je. „Vidi kako su joj savršene pruge, kako su joj krila krhka a ipak jaka.“

Moja sestra Meti je poslušno osmotrila insekta, što se u tome času oporavio od iznenadnog pijanstva i ubo oca u dlan.

Majka, koju onedavna behu spopadali neprikladni napadi smeha, pršte u kikut i gotovo pade sa stolice. Moja sestra je gledala jednog roditelja pa drugog, pokušavajući da odluči s kim da se poistoveti. Oba roditelja je posmatrala ne trepćući, krupnim očima na četvorogodišnjem licu. Konačno je odabrala oca, koji je obilato psovao, i kazala: „Jebeš osu“, na časak prekinuvši svoje uobičajeno ćutanje.

Roditelji su na ovo stali kao ukopani, pošto je Meti prvi put izrekla nešto što nije pitanje. Puna nade, gledala je u odrasle, najpre u jedno pa u drugo, pitajući se je li uspela da obezbedi zatišje. Nije uspela.

Umesto toga, majka je kazala razdraženo: „Vidiš šta si sad uradio.“

„Kako to misliš?“, upitao je otac piljeći u ruku pre no što će početi da tresе njome trzajući se od bola.

„Čuješ šta je dete reklo“, na to će majka, preterano užasnutoг izraza lica.

„Moglo bi biti i gore“, odvratio je otac.

I zaista, moglo je biti i gore.

Meti je bila obučena u belo. U beloj haljinici, belim čarapama i belim cipelicama sa sićušnim dugmićima sa strane, koji su dodatno isticali belinu njene pojave. Tamna kovrdžava kosa joj je slobodno padala po ramenima, ukrašena belom mašnicom navrh glave, malčice sa strane, prikačenom za šnalu kojom joj beše sklonjen pramen s čela. Punačke ručice su joj bile skrštene u krilu. Izraz lica joj je ponovo bio krajnje ravnodušan i sedela je čvrsto stisnutih usana dok je pogledom prelazila s oca na majku. Beli šeširić za sunce ležao joj je na stolu.

Travnjak je bio jarkozelen. Otac je redovno zarivao vile u njega kako bi mu omogućio da diše i pije. Ostale baštovanske poslove prepuštao je Fejlimu. Fejlim je bio pomoćni radnik. Muzao je krave, podrezivao živu ogradu, menjao crepove na krovu, ispijao velike šolje čaja i uvek nosio gumene čizme. Čak i u jeku leta.

Fejlim je bio tupav. Ili je bar tako tvrdio svoj otac. Za „tupav“ je koristio reč koja na irskom znači „plav“, ali nije time hteo da kaže kako je Fejlim „oplavljen“, već da nije pametan. Otac je tvrdio da tu nema pomoći. Majka je govorila kako je Fejlim tupav samo kad mu to odgovara. Pri tom je majka pomenutu reč izgovarala pogrešno, pa je zvučalo kao „čupav“.

Majka je, po očevim rečima, govorila jedinstvenim engleskim jezikom. Zvala se Hilari. Pre udaje se zvala Hilari Entwistl. Odgojena je u indijskim kolonijama gde je bila poznata kao Hilari-mem. Otac je imao običaj da kaže kako ju je izbavio od sudbine. Na tu njegovu čestu tvrdnju majka nije reagovala i nikako nije odgovarala.

* * *

„Vreme je da dete naučimo kriketu“, kazao je otac. Često je imao običaj da tako izjavi nešto što nema veze s prethodnim razgovorom.

„Bat je još predugačak za nju“, odvrtila je majka, osmehujući se njegovom sledu misli koji je izgleda jedino ona mogla da prati.

Meti je sedela vrlo mirno, samo su joj se oči živo kretale prelazeći s oca na majku i natrag.

„Već ćemo se postarati za to“, rekao je otac i krupnim korakom se zaputio prema garaži, šupi ili već nekud blizu kuće, nisam bila sigurna kuda tačno.

Vratio se s batom i testerom.

Kazao je Meti da ustane i drži bat pred sobom, da on odmeri gde bi trebalo da prereže. Poslušno je sišla sa stolice i stala. Bela haljinica joj je dopirala do sredine cevanica, i tad sam mogla da vidim kako joj je oko pasa pozadi vezana satenska traka. Uzela je bat u ruke i stala oslonivši ga na zemlju. Ručka joj je štrčala dobro iznad glave. Otac je obeležio penkalom, a onda ga uzeo, položio na baštenski sto i odsekao veći deo drške.

Vratio joj je drveni malj rekavši: „A sad, curice moja, naučiću te da igraš.“

Meti je pošla za njim, travnjakom po kome behu ukopani obručići za kriket. Bio ih je postavio po strmini, usled čega je bilo krajnje teško proterati loptu kroz njih jer je uvek uporno zahtevao da igraju uzbrdo.

Ručka je na vrhu bockala, grubo preteterisana, ali otac je kazao da će to kasnije išmirglati.

Nikad nije to učinio.

Meti je pokušala da zamahne maljem i umalo je pala povučena njegovom težinom.

„Šampionka“, izjavio je otac.

Majka se vratila svom džin-toniku i sedela zureći u njih kako zamahuju batovima na travnjaku, odnosno u svoju sestru koja je loptu šutirala nogom kad otac nije gledao.

More je toga dana bilo zadivljujuće plavo. Činilo se da su sve boje naročito izražene. Crveni i narandžasti cvetovi gordo su stajali uz stazu, a beli jorgovan je na suncu blistao kao posrebren.

Majka je lagano obrtala burmu oko prsta i dokono je gledala. Njoj se leto odužilo, bilo joj je pretoplo i teško ga je podnosila. A taj dan je bio nešto posebno. Nije bio samo vruć, bio je i sparan, vazduh je nekako mlitavo pritiskao, što je otežavalo svaki pokret.

Majka, po treći put trudna – u osmom mesecu – i krajnje smorena trudnoćom, igrala se džin-tonikom više od sata pre nego što ga je prosula na očevo savršeni travnjak. Rat ju je razdraživao. Kao i trudnoća. A k tome joj se još i osećaj pripadnosti – osećaj da je deo ove kuće i ove zemlje – činio nekako udaljenim.

Otac je, s druge strane, pripadao određenom društvenom staležu Irske, što je značilo da je onoliko Irac koliko je to moguće biti, ali se svojim naglaskom, tragom koji je englesko školovanje ostavilo na njemu, pa i samom svojom pojavom, razlikovao od većine naših suseda. Imao je gustu tamnu kovrdžavu kosu, a ponešto isturena brada bi mu pridavala nadmen izgled da nije bilo njegovih vatrenih crnih očiju i glasnog, veselog smeha.

Zbog odela od tvida, košulja iz Džermin strita, žirado slamnatih šešira i starih školskih kravata, mogao se činiti strancem u svojoj otadžbini da se nije tako neusiljeno ophodio prema ljudima, da nije bio beskrajno duhovit i da mu njegova poletna ljubav prema životu na selu nije davala izgled čudnovate usaglašenosti.

Bio je omiljen.

Ne. I više od toga. Njegovi prijatelji i susedi su u njemu uživali kao u ekscentričnom i dragom čoveku.

Majka je bila visoka, s dugom plavom kovrdžavom kosom i sklonošću ka tananim šifonskim ešarpama koje su isticale njen dugi labudi vrat i pridodavale eleganciji njene pojave uopšte. Ta se otmenost ogledala u njenom držanju čak i dok je sedela u poslednjem stadijumu trudnoće, obasjana suncem, nogu prekrštenih u tananim gležnjevima, sa izrazom sabrane uzdržanosti na licu.

Sedeći tako, setila se svoje majke, u mislima ju je jasno videla kako sedi u baštenskoj naslonjači u terasastim vrtovima njihove kuće u Indiji, s džin-fizom u ruci i s bar dvoje slugu pri ruci. Gledajući oko sebe, majka je trepnula. U Irskoj nije bilo lako doći do posluge, a i oni koje su već imali u službi odlikovali su se pretera-

nim ispoljavanjem ličnosti. Hilari to nije očekivala, nije bila tako vaspitana.

U izvesnom smislu, moji su roditelji poticali s različitih kontinenata, iako su, izgleda, smatrali da pripadaju sličnim kulturama. Majka je detinjstvo provela u Kašmiru, kao starija od dveju kćerki pukovnika Entvistla. Između Hilari mem i Lusi mem, što se spojilo u imena Hilarimem i Lusimem i uvrežilo se kao pošalica među njima, bila je razlika od sedam godina.

Očevo je prezime bilo Čolmondezli, što su često skraćeno izgovarali kao Čamli, a moja majka ga je ponekad zvala i Čam, kao što su ga zvali njegovi školski drugovi. Očev dom je bila Itaka, gde su živeli naraštaji Čolmondezlija, koji su tu stanovali dok su ih s visine posmatrali portreti predaka po zidovima.

Kuća je bila veoma velika, a travnjaci oko nje su se blago spuštali ka peščanim dinama i moru. Otac je došao u posed nasledstva na svoj dvadeset i prvi rođendan, pošto su mu roditelji poginuli u brodolomu *Luzitanije* kad je bio mali, gotovo beba. Imao je širok spektar interesovanja, od lova, preko gađanja iz puške i zemljoradnje, pa do ispitivanja moći prirodnih elemenata, naročito vatre i vode. Ove dve poslednje rasonode su, možda, na izvestan način odražavale njegova osećanja prema preranoj smrti roditelja. Međutim, pošto nikad nije o njima govorio, teško je sa sigurnošću tvrditi.

Odbio je da ogradi travnjak, što je u majci izazivalo stanje neprekidne napete brige za dvoje male dece. Njegove goleme logorske vatre na plaži bile su poznate u susedstvu – tamo je i završila naša drvena ograda. Skupljao je naplavine drveta, a prethodno je tako spalio i sav naš stari nameštaj – često na majčino užasavanje.

„Mnogo sam volela tu komodu“, s vremena na vreme bi se čulo kako mrmlija ušavši u neku od spavaćih soba koje se nisu redovno koristile i čiju je prazninu oplakivala.

Meti je, međutim, uživala u tim njegovim razbibrigama, i imala je običaj da mu pomaže u prikupljanju šišarki i grančica s okolnog drveća, da mu ih s ljubavlju donosi i oduševljeno zuri u rasplamsalu vatru, u plamen što je lizao visoko u nebo i iskrama što su letele svuda okolo dovodeći do vrhunca Hilarine materinske strahove.

Rat ga je za izvesno vreme osujetio u omiljenoj zabavi, jer je loženje logorskih vatri na plaži zakonom bilo zabranjeno, da ne privuče pažnju Nemaca s mora.

Moja sestra Džordžina je spavala posle podne, a otac je za uveče kovao planove koje još nije izneo Hilarimem.

„Metju“, pozvala ga je majka dok su se on i Meti, s batovima i loptama u rukama, penjali uzbrdo, „jedno od nas sad stvarno mora poći da probudi Džordžinu.“

„Pusti je, neka spava“, doviknuo je, znajući da će, ako je probude, on morati da pazi na nju. Bila je nedelja po podne, i posluha je, takva kakva je već, bila odsutna. I kuvarica i sobarica i pomoćni radnik, svi su imali slobodan dan.

„Jebeš Džordžinu“, rekla je Meti, kojoj je nova reč što ju je naučila očigledno bila veoma privlačna, i zamahnula je svojim drvenim čekićem izuzetno snažno za tako malo dete. Bat joj je izleteo iz ruke i prizemljio se na popriličnoj udaljenosti.

„Jesi li videla ovo?“, doviknuo je otac. „Trebalo bi da te ovako učim da igraš kriket. Sudeći po ovom bacanju, bićeš brz bouler*.“

Majka je uzdahnula. Svaki njegov polet je dalekosežan, ali sve dok nju ne obuhvata, obično je uspevala da ne obraća pažnju. U ovom trenutku, međutim, sve što bi činili on i deca uistinu je uspevalo da je do izvesne mere razdraži.

„Ovaj grozni rat“, rekla je majka glasno, s neodređenim naporom da artikuliše neko dublje osećanje. To očajanje je obuhvatalo njenu majku u Indiji, njenu sestru u Engleskoj i oca na Dalekom istoku. Ali isto toliko je mrzela i muke koje je rat njoj zadavao, kao i brige i bojazni koje je u njoj budio. Vikendom je sama morala da navlači zavese, a otac je proveravao da li se s prozora vidi svetlost. Zbog rata se osećala uskraćeno, i mada je još izvršavala ono što je smatrala društvenim obavezama, osećala se zauzdanom ograničenjem koje je moj otac nazivao policijskim časom.

* Igrač u kriketu koji dodaje loptu drugom igraču. (Prim. prev.)

„Policijski čas! Policijski čas!“, povikao bi, a onda bi krenuo u obilazak kuće, iz sobe u sobu, čak i kroz nekorišćene prostorije, kao u nekakav noćni nadzor svoga imanja.

„Trebalo bi da sam u borbi“, besno bi rekao s vremena na vreme.

Majka bi ostala pribrana. Bojala se da bilo šta kaže, kako slučajno ne bi otišao u rat. On i deca su joj bili jedina uteha. Obuzeta brigom za ostale iz svoje porodice, bar je uz sebe imala svoje najbliže.

„Noćas idemo na planinu“, izjavio je.

„O, ne, Čam, ne opet“, jeknula je, iako je znala da joj je sve uzalud.

Tate se uvek setim tako, kako joj se dečaćki osmehuje. „Ti ne moraš“, važno je rekao, dobro znajući da nema šanse da ona ne pođe s njim.

Već joj je sam boravak u kući bio dosadan i zamoran, ali to nije bilo ništa u poređenju sa onim što je osećala kad bi je u njoj ostavio samu.

Mojoj majci nije nedostajalo materinskog nagona. Volela je svoje kćeri i savladavala je teškoće roditeljstva što je bolje mogla. Međutim, majčinske veštine je, takve kakve su, bila nasledila od svoje majke, a one su se svodile na to da deca prelaze iz ruku jedne aje* u ruke druge, a aja u Irskoj nije bilo. Doduše, s tim u vezi je već nameravala nešto da preduzme, i u pismu je pitala majku da li bi se moglo urediti da joj pošalju jednu.

Moja baka, pukovnikova žena, u svojoj novoj domovini poznata kao pukovnikovica memsahib, koja se u Indiji, istini na volju, osećala mnogo više kod kuće nego što se ikada osećala u Londonu ili Parizu, bila je to pismo primila još početkom godine i porazmišlala je o njegovom sadržaju pre nego što je svoje planove počela sprovesti u delo.

* Indijska dadilja. (Prim. prev.)

Lusi, njena druga kćerka, upravo je bila završila školovanje u Engleskoj, ali se zbog rata nije mogla vratiti u Kašmir. Baka joj je pisala i predložila da pređe kod Hilari u Irsku dok ne dođe vreme da se vrati kući. Lusi je bakine predloge, kao i uvek, shvatila kao naredbe, pa se jednostavno pretvarala kako nikad nije primila dotično pismo. Mojoj tetki Lusi je u to vreme i sama pomisao na Irsku bila toliko odbojna da rečima nije mogla iskazati, a osim toga, imala je druge planove. Kad već nije mogla izbeći stegu internatske škole i dugačku čvrstu ruku svoje majke, svakako neće zaglaviti potkresanih krila u kući Čolmondezlija, na istočnoj obali Irske. Lusi je sanjala o Londonu, i u Londonu je nameravala da ostane, tamo gde joj je adrenalin tekao venama i gde joj se život odvijao pod vazдушnim napadima, između skloništa, posla i zabava, uz stalno prisutno zavijanje sirena u daljini.

Sestrin dom u grofoviji Viklou, preko Irskog mora, za nju nije imao nikakvih draži, uprkos tome što je gajila snažna sestrinska osećanja. A s tom ljubavlju je bilo pomešano olakšanje što joj je sestra sa svojom porodicom na sigurnom od ratnog vihora.

I tako su, bez pomoći Lusi ili neke aje, i uprkos Metinim upornim pokušajima da ih natera da probude Džordžinu, koju je obožavala, moji roditelji ostavili dete da spava još dva sata, a kad se probudilo, već je bilo počelo zamračenje, zavese behu navučene, i slabo svetlo je bilo upaljeno jedino u kuhinji, gde je majka iz frižidera izvadila salatu i dodala joj nekoliko režnjeva šunke. Iz kutije za hleb već je bio iznet beli hleb umešen s praškom za pecivo, za koji se majka nosila mislju da kaže kako ga je sama umesila, ali nije se usudila jer joj je palo na pamet da bi tata mogao tražiti da ga ponovo ispeče.

Džordžina je, u iščekivanju, lupala kašikom o sto, ali ju je lako zamajala Meti, koja joj je sklonila pribor iz ruke, izvadila parče šunke iz svog tanjira i metnula ga sestri u usta.

Zaverenički pogledavši u sestru, Meti reče: „Jebeš šunku“, na šta se majka trгла.

„Ne obraćaj pažnju“, otac je rekao samo usnama, bez glasa, trudeći se da bude roditelj.

Jeli su i neko vreme čitali pre no što je otac kazao: „U planinu“, a majka se ponovo lecnula.

Ako je išta mrzela, onda su to bile noćne vožnje u planinu, koje su postale sve učestalije. Uvek je sve bilo isto, ali uprkos dosadi i jednoličnosti, išla je i ona.

Preduzimao ih je sporadično otkad je rat počeo, ali od aprila 1941, kad je stotinu i osamdeset nemačkih bombardera napalo Belfast, odlazio je u planine sve češće i sve redovnije. Nije bilo važno da li je noć vedra ili je oblačna. Pošto bi pao mrak, a njega obuzelo raspoloženje da pođe, sav srećan je podizao usnulu decu iz kreveta, svaki put uzvikujući kako će im mnogo više prijati da spavaju na svežem planinskom vazduhu.

Strpao bi devojčice na zadnje sedišta automobila, a majka bi sela pored njega. Pokrenuo bi motor i krenuli bi.

Vožnja je trebalo da bude spora pošto nije smeo da pali farove, ali on je već toliko bio navikao na put bez svetla da ga to nije sprečavalo da vozi punom brzinom. Te noći nije bilo drugih kola na putu, a u samom podnožju planine prošli su pored neke žene koja je koračala sama.

„Uspori“, kazala je majka kad su projurili pored nje, „zamalo si je udario.“

„Koga?“, upitao je otac. „Nikog nisam video.“

Majka nije odgovorila. Nije bilo svrhe.

Po dolasku na odredište, majka se, uprkos vrućini, uvila u prostirku iz prtljažnika dok je on budio dve devojčice i izveo ih iz kola. Noseći Džordžinu u naručju, pošao je s Meti naviše u planinu. Voleo je da noću gleda preko mora i razmišlja o Engleskoj, nadajući se da time nekako pruža moralnu podršku svojim prijateljima, rođacima i uopšte, stanovnicima te zemlje preko mora koja trpi vazdušne napade. Ti napadi, koji su isprva bili noćni i veoma razorni, u međuvremenu su postali sporadični i povremeni, ali to ga nije odvrćalo od potrebe da gleda preko mora.

* * *

Noć koja je započela kao vedra i dovoljno obasjana mesečinom da može voziti bez farova – premda ga, doduše, ni noć bez mesečine ne bi obeshrabrila – vrlo brzo se pogoršala i izbila je oluja koja se kuvala čitavog tog vrelog dana.

Majka, koja je ostala u kolima, pomisli kako bi trebalo da izađe iz automobila i pozove ga da se vrati i odveze ih kući, na sigurno, ali vetar je zavijao i sa juga su se neuobičajenom brzinom valjali oblaci, pa je ostala gde je, u toplom, i čekala.

On se, međutim, popeo više nego obično, sa Džordžinom u naručju i s Meti, koja ga je stoički pratila na svojim kratkim nožicama. Bio je razapet između želje da se vrati u kola i potrebe da ostane i u tišini posmatra, zamišljajući kakvu štetu te noći nanose Engleskoj i Velsu.

Vreme je te noći bilo do krajnosti ćudljivo, i on je, zapanjen, shvatio kako buka koju čuje ne potiče samo od grmljavine, već i od nečeg drugog. Spustio je Džordžinu iz naručja i oslušnuo vetar. Zatim je postao svestan aviona što doleće s jugoistoka.

Počeo je da viče: „Vraćajte se, Švabe, govsnari jedni!“ , s Meti za petama, koja je držala Džordžinu za ruku i vikala: „Jebeš govsnare!“ , pružajući mu svesrdnu podršku.

Ubrzo su bili mokri do gole kože, ali zavijanje udaljene mašine prikovalo ih je u mestu, sve dok nemački avion, potpuno dezorijentisan, nije krenuo pravo na planinu.

Te noći smo ih tamo izgubili – moga oca, jednu moju sestru i pilota – kad je avion udario pravo u obronak. Dole, na mestu gde su stajala kola, kiša je lila niz vetrobran i ozbiljno mutila majci vidik, pa je sedela tako u mraku, u sebi proklinjući ekscentričnost i čeznući da se vrati kući, u postelju.

Rodila sam se te noći 1944. godine i, ma koliko mi govorili da je nemoguće da nerođeno dete išta vidi ili čuje, duboko sam ubeđena

da jesam čula i da sam nekako osetila sve što se desilo toga dana. Izvesno je da mi niko to nije ispričao, ili bar mislim da nije. Ali ja se, kao kakav nemi posmatrač, dobro sećam tog vrelog poslepodneva, igre kriketa, čaja i salate sa šunkom u kuhinji, a potom i duge vožnje gore u planinu. Ne sećam se vatrene kugle koju je morao stvoriti udar aviona pravo u padinu, pošto sam bila obuzeta očevim urlanjem dok mu je dovikivao da se vrati natrag u Nemačku.

Čim je udarac odjeknuo, majci je postalo jasno šta se dogodilo. Istoga časa su joj počeli trudovi, i bolovi su je do te mere savladali da nije bila u stanju da izađe iz kola. Daščući i stenjući između kontrakcija, užasnuta, stezala je ručku na vratima kola dok je zvuk eksplozije aviona lagano čileo u tupu, jezivu tišinu pre no što je noć preuzela grmljavina.

Hitne službe, koje su brzo dospеле na planinu zbog strašne nesreće, otkrile su da mrtvi Nemci nisu jedino čime se moraju pozabaviti. Svojski su se trudili da ubede majku da pusti ručku najbližih vrata kako bi mogli da ih otvore, ali ona je držala iz sve snage, baš kao što je iz sve snage nastojala i da mene zadrži u sebi. Isprva se bojala da se ne porodi sama u planini, u očevim kolima. Potom, kad je stigla pomoć, taj strah je prešao u strah od samog porođaja.

Rado pomišljam kako je želela da me poštedi bede da se rodim na takvom jednom mestu, uz odjek eksplozije i na vazduhu otežalom od smrtnog bledila. Ali može biti da je samo htela da me poštedi rođenja u jednoj takvoj noći. Prišli su joj ušavši na vozačeva vrata i porodili je odmah, tu, na prednjem sedištu. Zbunjeno su nagađali otkud uopšte ona, u kolima na planini, sama u takvoj noći. Pokušala je da im objasni kako moj otac redovno dolazi tu gore da pruži moralnu podršku Britancima preko Irskog mora, ali čovek koji je pokušavao da je ispita između trudova neprestano je ponavljao: „Molim?“ , s takvom krajnjom nevericom u glasu da je ona ubrzo odustala od napora da im saopšti kako su joj muž i kćerke negde na planini i kako želi da joj se vrate, te je samo vrištala na Boga, rat i moga oca dok me je rađala.

Saobrazi svoje želje svojim moćima, sredstvima kojima trenutno raspolažeš. Možeš želeti više tek kad ti to tvoje snage dopuste.

Aristotel

PRVO POGLAVLJE

Pre rata, u vreme kad je Lusi Entvistl poslednji put pošla na putovanje natrag u školu, od kuće u Kašmiru u Englesku, dok se opraštala od roditelja, imala je osećaj da se na neki čudan i još neodređen način oprašta od svoga detinjstva.

Tog poslednjeg jutra se probudila rano i neko vreme je sedela u postelji gledajući kroz mrežu oko kreveta i pitala se kada će se, i da li će se uopšte ikada vratiti u Indiju.

Jarka svetlost kroz prozor obasjala je blede, glatke zidove njene sobe i ona je, s pomešanim osećanjima tuge i iščekivanja, poslednji put iskočila iz svog kreveta u vili Idn. Spretno je izvela piruetu na drvenom podu, gledajući se jednim okom u ogledalu i osmehujući se dok joj je sunce zlatilo vlasi što su joj se pri tom podigle oko glave. Kroz prozor na suprotnom zidu pogledala je dole u dvorište i videla majku, Harijet Entvistl, zadubljenu u razgovor s gospođom Patel. Gospođa Patel je bez sumnje pokušavala da ubedi majku da kupi neku robu, i to sa onim jedinstvenim spojem upornosti i uzdržanosti kojim se samo ona odlikovala – izgleda nesvesna činjenice da je svako nastojanje da na nešto prisiliš Lusinju majku potpuno traćenje snage i vremena.

Lusi se nasmejala. Zнала je da će joj ovakvi trenuci nedostajati – takvi trenuci što se unedogled ponavljaju, što pak često razdražuje buduću besmisleno, ali koji će docnije postati deo jedinstvenog

doživljaja čije će odsustvo predstavljati gubitak. Već je to bila iskusiла ranije, prilikom svojih prethodnih putovanja nazad u školu, kad bi joj u sećanje navrli ti kratkotrajni, prolazni trenuci, i obuzela je čežnja za zvucima koji je podsećaju na kuću, kao što je majčin glas koji zahteva trenutnu poslušnost, ili kuckanje kineskih domina „ma džong“ dok padaju na sto. U školi je bilo noći kad se sećala latica jasmína rasutih po tlu pošto im je prošlo vreme cvetanja, i majmunskog blebetanja u praznim ruševinama hrama tamo dole, u vrtovima iza mosta.

Sada pak, na putu nazad u Englesku, dok su dani mirno proticali u dokonosti, a neposredan osećaj boravka u Indiji bledeo, osećala je kako se po mnogo čemu okreće ka Zapadu.

Već samo putovanje brodom donelo je iznenađenja.

Lusi je dobro znala da joj se majka svesrdno pobrinula za njen bezbedan povratak, pa su i vremenski raspored i datumi bili pažljivo uklopljeni da je na tom putovanju prate njena starija sestra Hilari i Hilarin novopečeni muž Metju Čolmondezli. Datum njihovog venčanja bio je podešen tako da im preostane tri dana za medeni mesec u brdima pre nego što iz Indije krenu na put s Lusi koja se vraća u školu, a potom u Irsku.

Njena majka, pukovnikovica memsahib, nije propustila ni najmanju pojedinost u organizaciji, uverena kako su tri dana medenog meseca sasvim dovoljna za zadovoljenje Metjuovih muških potreba, te da će on i Hilari imati mnogo slobodnog vremena koje će provoditi na brodu s Lusi.

Lusi je uglavnom bila istog mišljenja i poprilično se iznenadila što Hilari i Metju ustaju tako kasno, što se pojavljuju tek dvadesetak minuta pre ručka, a i to samo zbog toga da bi imali vremena za brzi aperitiv.

Već drugog dana je postalo jasno da će to postati ustaljeni obrazac njihovog putovanja. Hilari i Metju su plesali po celu noć, ostajali u postelji celo prepodne, ustajali tek pred ručak, a potom se vraćali u kabinu gde bi provodili najveći deo poslepodneva.

Lusi je spočetka naivno verovala kako su iscrpljeni od priprema za venčanje, od samog venčanja i izleta u brda, ali trećeg dana, posmatrajući sestru preko stola, učinilo joj se da njihovom zatvaranju u kabinu nije uzrok iscrpljenost.

Njena sestra je blistala. Hilari je bukvalno zračila zdravljem i srećom. Ona i Metju su koristili svaku priliku da se dodirnu. Neprestano su očijukali. Izraz Hilarilinih očiju bi se redovno promenio iz žarkog uzbuđenja u vlažno topao pogled koji je Lusi počela da prepoznaje. Čim bi se na licu njene sestre pojavio taj pogled toplog poziva, Metju bi ih obavezno oboje izvinio, pa bi se izgubili i ne bi ih bilo satima.

I tako su dani prolazili. Lusi je sve više bivala sama, uprkos brojnim aktivnostima na brodu i ogromnom broju sunarodnika koji su se, kao i ona, vraćali kući.

Sedela je na palubi i razmišljala o tome. Knjiga je ležala pored nje, zaboravljena na vrućini, činilo se da joj je čak i šešir klonuo. Osećala se usamljeno. Poznavala je mnogo putnika, među njima i neke devojke koje su se takođe vraćale u njenu školu u Engleskoj, ali oni je nisu zanimali. Želela je da bude u društvu svoje sestre. Nije shvatala šta se dešava, ali je osećala da, ako ne može da bude sa sestrom, ne želi da se trudi ni oko drugih ljudi na brodu.

Lusi se razvijala kasnije od svojih vršnjakinja, ali se već odlikovala majčinom i sestrinom otmenošću. Dok je sedela u naslonjači na palubi, dugih i vitkih udova, nogu prekrštenih u krhkim gležnjevima i jednim laktom poduprta o naslon za ruke, izgledala je starija nego što jeste dok je na glavi imala šešir za sunce. Međutim, kad bi ga skinula, njeno devojaštvo je postajalo očigledno po plavoj kosi s razdeljkom na sredini i dvema čvrsto upletenim kikama. Zračila je nečim detinjim što je bilo u potpunoj suprotnosti sa stvarnošću. Kad se brod usidrio u Aleksandriji, dokono se naslonila na ogradu da posmatra metež na pristaništu.

Tada je prvi put spazila Rajnholta Kobalta. A i on je spazio nju.

Stajao je postrani na doku, glave visoko podignute i razmaknutih nogu. Obučen u safari odelo kaki boje, sa šeširom na glavi,

prebacio je pušku preko oba ramena i obe podignute ruke je zglobovima naslonio na nju. Odozgo gledano, izgledao je kao da je visok, stajao je glave blago iskrenute ulevo.

Posmatrala ga je, naslonjena na ogradu. A on je, gledajući naviše, video tananu devojku u limunžutoj komotnoj haljini vezanoj u struku, kako gleda nadole u njega. Podigao je jednu ruku s puške da bi zabacio šešir i zagledao se u nju.

Nije se vraćao kući pet godina. Koža mu je od afričkog sunca preplanula, plava kosa posvetlela do gotovo bele, a duh otupeo od predugog boravka u Keniji, nakon kojeg je usledila duga godina putovanja na sever čiji su poslednji meseci na njemu ostavili trag zamora.

Bilo je nečeg nestvarno mladalačkog i nevinog u toj devojci što gleda s palube dole u njega, s nagoveštajem osmeha na svom lepom licu, i on joj je mahnuo.

I ona je mahнула njemu, da bi smesta prekorila sebe i povukla se kako ne bi pomislio da je drska. Ali kad se ponovo vratila da gleda, on je još stajao tamo zureći naviše. Zbog razdaljine je bilo teško tačno odrediti, ali činilo se da joj se osmehuje. Podnevno sunce joj je plamtelo oko glave – šešir je ostao na ležaljci gde ga je netom spustila – stvarajući oreol svetlosti čiji su ga zraci uhvatili.

Tog popodneva je mislila na njega. Bio je nestao u gužvi, u reci ljudi što su se iskrcavali s broda i ukrcavali na njega, pa se pitala je li došao da dočeka nekog ko je doputovao ili će se možda, samo možda, i sam pojaviti na palubi.

Poslepodne je prošlo i ona je pred večeru zakucala na vrata sestrine kabine.

Pojavio se Metju s peškirom obavijenim oko pasa.

„Uđi, uđi!“, poletno ju je pozvao.

Pogledavši mimo njega, u izgužvanu postelju po kojoj se opružila njena gola sestra, Lusi je zinula pa odmah zatvorila usta.

„Šta je bilo?“, doviknula je Hilari.

„Mlada Lusimem, neće da uđe“, odgovorio je Metju. Provukao je prste kroz svoju gustu crnu kosu i naizmenično gledao čas u jednu čas u drugu sestru, kao da nije siguran šta da radi.

Hilari se brzo obrnu u krevetu i navuče na sebe posteljni čaršav.

„Je li sve u redu?“, upita.

„Jeste“, odgovori Lusi i pomalo čežnjivo dodade: „Samo sam htela da mi pomogneš da se obučem za večeru.“

Bila je razapeta između želje da uđe i još malo istraži, i potrebe da ode i spremi se. Miris u sobi bio je nepodnošljiv. Podsetio ju je na jedan indijski cvet koji dok vene ispušta sličan težak, mošusni miris. Hilarine duge gole noge nagoveštavale su nešto što je prelazilo granice Lusine mašte. Na trenutak paralisana, piljila je u sestru. Zatim je zakoračila unazad s vrata kabine i polako se okrenula da pođe.

„Sigurno?“, upita je Metju.

„Šta sigurno?“ Okrenula se i pogledala ga, blago rastvorenih usana.

„Sigurno nećeš da uđeš?“

„Ne, hvala. Moram da se presvučem za večeru“, odvrtila je.

Polu sata kasnije, dok je četkala kosu, na njenim vratima se pojavila Hilari.

„Izvini što ti nisam posvetila dovoljno pažnje“, rekla je. „Doduše, nije bilo namerno. Bila sam zauzeta“, zakikotala se.

„Kako je to?“, upitala je Lusi, posmatrajući stariju sestru, njen divan, čist ten i osmeh na licu.

„To? Pa...“, Hilari je oklevala. Zatim se još šire osmehnula. „Premlada si da bi razumela“, reče.

„Ne, nisam. Reci mi. Molim te.“

„Predivno je“, reče Hilari i osmeh joj pređe u glasan smeh. „Apsolutno predivno.“

Lusi je ovo kopkalo. Nije se baš slagalo sa onim što im je majka nagovestila. Ona je to opisala kao dužnost. Rekla je kako, ako sve ostalo omane, uvek možeš da misliš na Englesku, ili na to kako ćeš, kad bude gotovo, bar zasigurno preživeti. Setila se kako ju je

majka jedno popodne povelu nastranu, da „porazgovaraju o nekim stvarima“ u koje spadaju i bračne dužnosti.

„Nikad ne zaboravi“, kazala joj je pukovnikova žena, svojim uobičajeno energičnim tonom, „nikad ne zaboravi da su muškarci u osnovi životinje. Oni se tokom evolucije nisu razvili tako visoko kao žene. Njihovi su nagoni životinjski. Shvataš li me?“, pitala ju je.

„Da, majko“, odgovorila je Lusi, premda pomalo kolebljivo, kao da nije baš sasvim sigurna u to šta majka želi da joj saopšti.

„Nikada, nikada se nemoj udati iz ljubavi“, nastavila je pukovnikovica memsahib. „Ljubav je obično zamajavanje u životu.“

„Oh!“, odvrtila je Lusi, ne malo iznenađena. Nikada ranije nije dovodila u pitanje činjenicu da se njeni roditelji vole. Da li joj to majka nagoveštava da nije tako? Lusi je brzo razmišljala, da bi zaključila kako joj Harijet iznosi uopštena pravila, kojima se pak ona ne mora nužno u svemu povinovati.

„Udaj se za čoveka koji će zadovoljiti tvoje potrebe“, nastavila je majka sad već uzimajući zalet. „A ženine potrebe su sasvim jasne. Nama je potreban dom i život kakav nam odgovara i dolikuje. I muškarac koji nema preveliku glavu. Shvataš li me?“

Lusi je pokušala da klimne, ali je i samu sebe iznenadila kad je umesto toga odrečno odmahнула glavom. Uslov da muškarac nema preveliku glavu nije se uklapao ni u šta o čemu je ikada ranije razmišljala.

„Muškarac s velikom glavom znači i dete s velikom glavom, a to je već vrlo teško. Jesam li dovoljno jasna?“

Lusi je zamislila glavatu decu kako tumaraju ulicama i zapita se kako to da nikada nijedno nije videla.

„Teško je roditi takvo dete“, odsečno joj je kazala majka. „Je li ti sada jasno?“

„Da, majko“, odgovorila je Lusi, pomišljajući na glavu svoga oca. Oduvek joj se činila sasvim normalnom, ali sad se pitala ne govori li majka iz sopstvenog iskustva.

Hilari je očešljala Lusi, čak joj je pozajmila i ružičastu svilenu ešarpu izvezenu zlatnim i crnim nitima, da je nosi preko bele haljine.

„Čemu sve ovo?“, u jednom trenutku je upita Hilari. „Hoću reći, večeras poklanjaš veliku pažnju oblačenju.“

„Ne znam“, odgovori Lusi uzvraćajući sestri pogled u ogledalu. „Samo sam htela da provedem malo vremena s tobom“, dodade zatim.

„Pa evo me, tu sam“, odvrati Hilari, kradom gledajući na sat. Ostavila je Metjuu u kadi, a i ona još treba da se spremi.

„Izgledaš veoma srećna“, reče joj Lusi, praveći se da ne primećuje kako Hilari proverava koliko je sati.

„I jesam srećna.“

„Je li Metju lud?“

„Lud? Kako to misliš? Misliš 'besan', kao što kažu Amerikanci?“*

„Ne, ne mislim ljut. O, nema veze, samo sam se setila nečeg što je mama rekla. Mislim da je mislila baš 'lud'.“

„Mama je rekla da je Metju lud?“, Hilari je zastala i s četkom u ruci se izmakla jedan korak kako bi bolje videla sestri lice.

„Nisam mislila da je poludeo“, odvrati Lusi pokušavajući da se povuče. „Ne mogu se tačno setiti šta je kazala. Nešto u vezi s njegovim stavovima. O stavu prema nama, mislim. Prema tome što smo Britanci i o našoj ulozi u Indiji, mislim.“

Hilari je izgledala iznenađena. „Ne razumem“, rekla je.

„Ma sećaš se“, pokuša Lusi ponovo, „one noći kad smo večerali s mamom i tatom i kad je Metju rekao nešto o tome kako svaki narod treba da ostane u svojoj zemlji, tako nešto.“

„A, to!“, frknu Hilari. „To ti je istorijski. Metju ne veruje u kolonijalizam. Smatra da će za to biti plaćena visoka cena. Možda ne sad, ali jednom svakako.“

Lusi se zamisli nad tim. „Hilari, da li se ikada pitaš o nama? O tome ko smo. Mislim, ko smo zapravo.“

Hilari se sad još više iznenadila. „Ne, ne pitam se. Ja tačno znam ko sam. Ja sam Hilari Čolmondezli, Metjuova žena.“

* En.: *mad* – reč koja pored značenja „lud, poremećen, mahnit, luckast“, može značiti i „besan, nepromišljen, razjaren, ljut“. U ovom drugom značenju se češće koristi u američkom engleskom jeziku. (Prim. prev.)

„I to je sve? Ništa više? Nekad si bila Entvistl, bila si mamina i tatina, a sad pripadaš Metjuu?“

„Da, pripadam Metjuu, ali sam i dalje ja“, na to će Hilari. „Ono sam što sam.“

Međutim, gledajući je u ogledalu, Lusi se zapita da li ju je Hilari razumela.

„Ja ne želim da budem samo Entvistlova, a zatim nečija žena“, reče. „Ne želim nikome da pripadam.“

„Ne želiš da se udaš? Je li u tome stvar?“, upita je Hilari.

„Ali, mora biti nešto više od toga“, odvrati Lusi. „Mora biti. U čemu je inače svrha svega? Kao da kažeš da smo se rodile samo da bismo se udale i rađale bebe. Kao da smo samo za to predodređene.“

„Ali imamo izbora“, objasni Hilari. „Kao što sam ja odabrala Metjuu.“

„Ali zar nije on odabrao tebe?“

„Pa, može se reći da smo odabrali jedno drugo. Ali to je bio moj izbor. Nisam se udala za njega zato što je mama tako htela.“

Lusi se osmehnu. Znala je da njihova majka isprva time nije bila ni najmanje oduševljena. „Mama veli da Metju vlada tobom“, nadovezala se.

„Sad joj je drag“, odlučno izjavi Hilari. „A ja ga volim. I to je jedino što je bitno.“

„Ali sada“, nastavi Lusi, „šta sada? Ideš s njim da živiš u Irsku, gde takođe ne spadaš.“

„Šta to pričaš, za ime sveta? Spadam tamo gde živim.“

„Pitam se da li igde zaista spadamo“, zamišljeno joj uzvratila Lusi. „Evo, pogledaj nas. Odgajene smo između Indije i Engleske. Ne znam da li pripadam ijednoj od te dve zemlje. Ili, ako ćemo pošteno, pripadam li bilo gde?“ Glas joj je zvučao upitno, u njemu se osećala nada da će je Hilari razuveriti.

„Previše razmišljaš“, reče joj Hilari. „Mama je oduvek to tvrdila. Ona kaže da je lakše ako jednostavno ispunjavaš svoje dužnosti i rešavaš stvari kako naiđu. To je pogon koji okreće svet.“

Lusi se nasmeha. „Kao, na primer, da misliš na Englesku i da vodiš računa o tome da nađeš muškarca koji nema preveliku glavu?“

Sad se i Hilari smejala. „Mama je i tebi to rekla? Uopšte ne obraćaj pažnju na to. Mama je samo pokušala da nas umiri.“

„Da me umiri? Nikad nije rekla ništa što me je više uznemirilo.“

„Ne razmišljaj o tome. Uveravam te da je divno i da nema vremena za razmišljanje o Engleskoj niti o velikim glavama, niti o bilo čemu drugome – ni o čemu, postoji samo taj trenutak.“

Lusi oduševljeno podiže pogled – ovo je bez ikakve sumnje najveća bliskost među njima, ovako bliske već dugo nisu bile. Hilari je nastavila da joj četka kosu, pogledi su im se sreli u ogledalu i obe se široko osmehnuše.

Razlika od sedam godina među njima uistinu nije dopuštala razgovore baš o svemu, ali Lusi je mnogo volela da je Hilari uključi u svoj svet. Ponekad se pitala nije li to zapravo sve što želi – samo da je Hilari uključi u svoj svet i da Lusi oseti kako je zbog toga važna.

Hilari je kazala da će se vratiti po Lusi kad krenu na večeru. Spustila je četku za kosu na toaletni sto, nagla se i poljubila sestru u čelo. Pošto je otišla, Lusi je ostala da sedi i, ozarena, još malo uživa u minulim zajedničkim trenucima, osećajući prisnost i kako niko nikad neće moći da pokvari njihovu povezanost.

Međutim, kad su se, nedugo zatim, Metju i Hilari vratili po nju, Lusi je, penjući se s njima uz stepenište, ponovo osetila da je isključena i da su potpuno obuzeti jedno drugim. Metju je pridržavao Hilari ispod lakta dok su ulazili u trpezariju, i Lusi se još jednom osetila kao višak idući za njima. Za večerom su neprestano razmenjivali poglede, a oči su im se sretale iznad ruba čaše svaki put kad bi pili, kao da kuju neku samo njima znanu zaveru. Lusi je osećala da jedno drugom upućuju neizgovorene reči i setila se sestre kako potrbuške leži na krevetu i Metjua s peškirom oko pasa, te je morala da skrene pogled znajući da je porumenela.

Posle večere, Metju i Hilari su ustali da plešu, a Lusi je ostala da sedi okrećući čašu vina u rukama i pitajući se šta da radi. Postepeno je postala svesna da neko sedi tačno iza nje i okrenuvši se, našla se oči u oči s čovekom s pristaništa.

Bio je obučen u večernji sako, a plava kosa mu je bila savršeno normalnog oblika i dužine. Imao je plave oči i prekrasna usta, prav nos i izraženu bradu. Pogledao ju je pomalo obešenjački, a njoj je bilo jasno da je guta pogledom baš kao što i ona pilji u njega.

„Dobro večer“, rekao je sa osmehom na usnama, malo se pridigavši sa stolice i klimnuvši glavom.

„Nisam znala da ste se ukrcali“, brzo je odgovorila. Prebrzo, znala je, po čemu je bilo očigledno da ga je očekivala i tražila. Osetila je kako joj je lice sinulo.

Izbliza je videla kako je stariji nego što je isprva mislila, možda čak malo stariji i od Metjua. A Metjuu je dvadeset i šest godina.

„Ja sam znao da ste to vi što tu sedite“, odgovorio je on. „Iako vas u prvi mah nisam prepoznao sa puštenom kosom“, zatim je dodao.

Nasmejala se. „Uopšte nisam znala da ste tu“, kazala je. Prethodno se bila osvrnula tražeći ga, ali samo nakratko i letimice. Premda se doterala u nadi da bi se mogao pojaviti na brodu, nije stvarno verovala u tu mogućnost. A sasvim sigurno joj nije palo na um da bi se mogao pojaviti ni manje ni više nego baš za susednim stolom. Ovlaš je prešla pogledom oko njegovog stola, opazivši nekoliko muškaraca u večernjim odelima i dve savršeno nafrizirane žene s dugim rukavicama što su im dopirale do iznad lakata i s muštiklama u rukama. S jarkocrvenim usnama. Nad njima i oko njih lelujavao je duvanski dim. Zračili su mešavinom uzdržanosti i napetosti koju je Lusi smatrala izveštačenošću. A onda je shvatila da razgovaraju na nemačkom. Ponovo ga je, iznenađeno, pogledala.

„Vi ste Nemač?“ upitala je.

„Takoreći“, odgovorio je. „Dozvolite mi da se predstavim. Rajnholt Kobalt. Možete me zvati Rajno. Tako me svi zovu.“

„Rajno?“ ponovila je.

„Jednoroga životinja s tvrdom kožom“, odvratio je smejući se.* Nije skidao pogleda s nje.

Na trenutak se pitala šta time hoće da kaže, a kad je shvatila, pocrvenela je. Nije znala šta bi rekla.

* En.: *rhino* – skraćeno od *rhinoceros*, nosorog. (Prim. prev.)

„Možda se pitate: zar nosorozi nemaju dva roga?“, natuknuo je.

„Ne. U Indiji imaju jedan rog“, brzo je odvrtila nastojeći da se pretvara kako nije shvatila slabo prikrivenu aluziju.

On se nasmejao. Oči su mu istovremeno bile blage i vesele. „A vaše ime je...?“

„Lusi. Lusi Entvistl. Ovde sam sa sestrom i njenim suprugom“, dodala je.

„I mislio sam da vam ona mora biti sestra“, prihvatio je. „Ličite.“

To joj je bilo drago. Oduvek je slušala da svi govore kako je Hilari lepa.

„Sestra mi se upravo udala“, nastavila je Lusi gledajući put podijuma na kom su Metju i Hilari plesali valcer. Duga leđa njene sestre behu gola i dok su plesali, Metju je jednim prstom prešao duž njih, a Hilari mu se primakla bliže. Bilo je to veoma erotično i Lusi je, pogledom okrznuvši Rajna, znala da je i on video.

„Samo čas“, izvinio joj se i okrenuo čoveku koji je sedeo odmah pored njega, spustio dva prsta na njegovu podlakticu i nešto mu tiho rekao na uho.

Muškarac se okrenuo i pogledao Lusi. Bio je mlađi od Rajna, takođe plavokos, ali ledenoplavih očiju. Mladolikog lica s visokim, istaknutim jagodicama i očima tako hladnim da je Lusi gotovo zadrhtala. Dugačke ruke – vitke i snažne – počivale su mu na stolu.

„Fridrih Arnhajm“, Rajno reče Lusi. „Gospođica Lusi Entvistl“, zatim kaza svome prijatelju.

Mladić ustade i glavom joj se odsečno nakloni. „Očaran sam“, reče prihvatajući njenu ruku i prinoseći je usnama.

„A sad“, prekinuo ih je Rajno, „hoćete li plesati sa mnom?“, upitao je Lusi.

Jednom rukom joj čvrsto obujmi leđa, tako da ju je gotovo nosio dok su se kretali. Zaprepastilo ju je što tako dobro igra. Bila je navikla na zvaničnije, uštogljenije držanje, dok je ovo bilo izuzetno senzualno i veoma znalački. Tek tu i tamo bi ponešto progovorili: on se izgleda uneo u melodiju i ritam, a nju je obuzeo osećaj napuštenosti kao nikada pre toga.

Preplavio ju je talas požude, a dodir njegove ruke na njenom golom ramenu ju je uzбудio. Plesali su i ponovo plesali, a muzika je svirala dok su ostali parovi dolazili na plesni podijum i odlazili s njega, a Rajno ju je držao zatočenu svojim rukama igrajući se njome kao marionetom; zavrteo bi je i pustio znajući da će mu se vratiti u naručje.

„Ovo je kao kad učiš da voziš bicikl“, kazala mu je. „Kad jednom naučiš, možeš nastaviti kad god poželiš.“

On se nasmejao i ona je znala da se smeje njenim rečima, a ne onome što je htela da kaže, i nije shvatila zašto. Osećala se kao zaglavljena na pola puta između deteta i odrasle osobe, između devojke i žene, između želje i potrebe, puna žudnje ali i neshvatanja. Kao da nije dovoljno stara da bi razumela šalu.

„Odakle ste vi zapravo?“, pitala ga je.

„Odakle sam zapravo? Pa Namac sam“, odgovorio je. „Namac koji živi u Africi. A vi?“

To ju je podsetilo na razgovor koji je pre večere vodila s Hilari. O ljudima iz jednog mesta što žive negde drugde, nesigurnim u pogledu toga gde su im koreni, premda je Rajno delovao poprilično sigurno – kao da mu je to sasvim logično. Možda su svi takvi, pomislila je.

„Ja sam Engleskinja. Živimo u Indiji. Tamo sam se i rodila, a sad sam na putu...“, zaustila je da kaže „u školu“, ali je naglo prekinula rečenicu ne želeći da on zna kako je još učenica.

„Na putu nazad u školu? Jeste li to hteli da kažete?“, pitao je.

Oborila je glavu i rekla: „Da.“ Nije imalo smisla to poricati.

„Sviđate mi se s pletenicama“, nastavio je.

Neizrečeno ali prisutno. Znala je da se setio, isto tako jasno kao i ona, njihovog prvog gledanja, kad je ona bila na palubi, a on na doku.

Prekinuo ih je Metju da bi zaplesao s njom.

„Zašto si to učinio?“, upitala ga je.

„Prestar je da bi igrao s tobom“, odgovorio je Metju.

„Nije mnogo stariji od tebe, a ti plešeš sa mnom.“

„Vrlo dobro znaš da nije stvar u tome.“

„Nije pošteno“, odvrtila je. „Ti nikad ne plešeš sa mnom. Prezauzet si bavljenjem Hilarimem. A šta bi ja trebalo da radim za to vreme?“

„U redu je da s njim otplešeš dva-tri plesa, ali ste igrali predugo“, ukorio ju je. „A uz to je i Namac.“

„Pa šta? Ti si Irac“, odvrtila je.

„Hajde, hajde“, nasmejao se. „Još malo pa ćeš mi reći i da ne valja biti Irac.“

„Ništa manje nego biti Namac“, nadovezala se.

„Biće rata.“ Metju joj je to rekao s prebacivanjem u glasu. „Ne zaboravi na to.“

„Hoću da sednem“, na to je izjavila Lusi. Naljutila se, ali dok su prilazili stolu, videla je da je Rajno premestio svoju stolicu za njihov sto i sada razgovarao sa Hilari.

„Gospodine Kobalte...“, zaustila je Hilari.

„O, molim vas, zovite me Rajno“, uzvratilo je on vadeći srebrnu tabakeru i nudeći sve za stolom. „Svi me tako zovu.“

„Rajno je“, Hilari ponovo pokuša, ovoga puta se obraćajući Metjuu, „na brodu samo do sutra. Iskrcaće se na Malti.“

Lusi je osetila kako Hilari odmah pruža Metjuu željenu informaciju i kako se ovaj smesta opustio shvativši da će to biti kraj Rajnholta Kobalta i da više neće morati da brine za nju.

Lusi je zbog toga istoga časa odlučila da zetu pomrsi račune. Potpuno ju je ignorisao još od venčanja, ukrao joj je Hilari, a obratio je pažnju na nju tek kad je neki drugi muškarac poželeo da pleše s njom. A uz to mu još i Hilari povlađuje.

„Dakle, smem li sada da plešem s vašom sestrom?“, Lusi je iznenađeno čula kako Rajno pita Hilari, a Hilari se nasmejala.

„Ako ona želi da pleše s vama... onda sme.“

Nije pitao nju. Ustao je i pružio joj ruku koju je ona prihvatila. Bila je svesna tišine za njegovim stolom dok je njegovo društvo posmatralo kako je vodi natrag na podijum za igru.

Ovoga puta je govorio dok ju je vodio prostorom za ples.

„To što je neko odgajan na različitim mestima ili pak živi u raznim krajevima“, rekao joj je Rajno, „zanimljivo je zbog toga što na kraju sazna štošta što drugi ne znaju.“

„Kako to mislite?“, zainteresovala se Lusi.

„Mislim da taj neko onda poseduje jedinstveno znanje“, objasnio je.

„Pa i nije baš tako“, pokuša ona da mu se usprotivi. „Oduvek sam smatrala da znam manje od ostalih devojaka u školi.“

„One možda znaju više o jednom mestu ili o jednoj stvari, ali vaše ukupno znanje je šire.“

„Ja znam samo pomalo od mnogo različitih stvari.“

„Tačno tako.“

„A moja majka i moja sestra najverovatnije znaju mnogo više o istim tim raznim stvarima.“

„Da, ali one nemaju vašu perspektivu“, odvratio je on.

Razmišljala je o tome dok ju je vodio natrag na plesni podijum.

Smatrala je kako se njeno ukupno znanje svodi na to da ume da bude poslušna, da veoma uspravno sedi dok pijucka hladno osvežavajuće piće, da stremito tome da bude nalik svojoj sestri... ali da ipak postoji i nešto više od toga, da mora postojati još nešto, potreba da sazna ko je i šta zaista želi, žudnja da ne bude sputana, ali bez blagog pojma o tome kako da postigne cilj koji joj je još nejasan. Pitala se šta li sve on zna, i shvatila koliko njegovo životno iskustvo mora biti različito od njenoga.

Ta-ra-ra-ra, oglasio se solo trubač i Rajno ju je zavrteo tako da mu se vratila u naručje.

„A gde ste vi živeli?“, upitala ga je.

„Ja sam bio u Keniji. Porodica mi se bavila kafom. Zapravo, i dalje se bavi time. Ali ja sam poslednjih nešto više od godinu dana bio u Sudanu i Egiptu.“

„Čime ste se bavili?“

„O, učio sam da vozim avion“, odgovorio je.

„Baš uzbudljivo.“

I jeste uzbudljivo. Zamišljala je predeo koji se proteže u beskraj ka horizontu, predeo različit od svega što je njoj poznato, pod nebom drugačije plave boje. Zamišljala je lavove i slonove kako jezde prostranim beskonačnim ravnica, miris kafe na plantaži, drugačije zvuke i drugačije zalaske sunca. Osećala je da Afrika mora drugačije zvučati od brbljanja i klepetanja na indijskim

tržnicama, kao i od njenog hladnog internata u Engleskoj, čemu je jedino mogla da se nada.

U neko doba brod je digao sidro i zaplovio – Lusi nije ni primetila kad, toliko je bila obuzeta mislima o ovom Nemcu na kog je slučajno naišla. A sutradan se na nekoliko sati ukotvio u malteškoj luci.

Prethodne večeri, pre odlaska na spavanje, pitala je Hilari sme li da se iskrca, ali sestra je odbila da joj to dopusti.

„Ti samo želiš da provedeš dan u krevetu“, nabusito joj je kazala Lusi.

„Ne želim ja ni jedno ni drugo“, odvrtila je Hilari, „ne ostajemo ovde dovoljno dugo, šta ako brod krene bez tebe?“

Suočena s takvim argumentom, Lusi se smesta s njom složila, dok je u sebi odlučila da se iskrca na Malti.

Ujutru je zatekla Rajna za doručkom. Sedeo je za svojim stolom sa Fridrihom Arnhajmom.

„Guten tag“,* obratila mu se.

„O, je li to mlada engleska *mädchen*** preko noći naučila nemački?“, upita je Rajno.

Obojica su ustala da je pozdrave.

Lusi se osmehnula, ali je prešla preko njegovog pitanja.

„Da li danas odlazite?“, upitala je ona njega.

„A zašto to zanima *frojlajn* Entvistl?“, uzvratilo joj je on pitanjem.

Zastrugala je cipelom po podu kraj njegove stolice pitajući se koliko nametljiva sme da bude.

„Do Engleske ima još dugo da se putuje“, započela je. „Samo sam mislila kako bi mi prijalo da pod nogama ponovo osetim čvrsto tle. Bar nakratko.“

„E pa onda imate sreće“, reče on. „Ja se ovde iskrcavam. Obojica se ovde iskrcavamo – Fridrih i ja. Ali naš brod ne isplivljava

* Nem: Dobar dan. (Prim. prev.)

** Nem: Devojka, devojčica, deva. (Prim. prev.)

za Italiju sve do sutra ujutru. Da li biste, onda, voleli da pođete na kratak izlet u Valetu?“

Zadovoljno je klimnula glavom.

„Vidimo se kasnije, Frice“, Rajno reče svome saputniku. „Molim te da me izviniš.“

Zapazila je hladnoću u Fridrihovom pogledu dok je Rajno ustajao sa stolice. Osećala je taj pogled na leđima kad je Rajno prešao za njezin sto i pozvao konobara da mu prenese kafu. Naterala je sebe da se ne okrene, ali osećala se pomalo uznemirenom zbog upornog, prodornog pogleda drugog Nemca.

„Da niste planirali nešto drugo za danas?“, upita ga Lusi, znajući da se nametnula ali ne želeći da se povuče.

„Planirao sam da prošetam Valetom i posetim svoje omiljeno mesto. Voleo bih da vam ga pokažem.“

Ni Hilari ni Metjuu nije zucnula ni reč. Umesto toga, kad se brod usidrio ispod tvrđave, a ona i Rajno se iskricali zajedno, stala je i podigla pogled da osmotri zidine koje opasuju prestonicu.

„Zapanjujuće, zar ne?“, reče joj on. „Utvrđenje je izgrađeno radi zaštite. Nekada se ostrvom vladalo iz Medine, grada usred kopna, ali potom se prestonica premestila ovamo.“

Tumarali su uskim kaldrmisanim uličicama dok ih je prepodnevno sunce, visoko na nebu, pržilo svojim zracima. Oboje su nosili šešire, a on bi je prihvatio ispod lakta kad god bi se penjali uzbrdo. Ulazna vrata gradskih kuća koje su bile pripojene jedna uz drugu, najverovatnije sa zajedničkim bočnim zidovima, vodila su pravo na ulicu. Visoko gore, na prvom spratu, istureni prozori su se nadvijali nad uski pločnik. Deca su se igrala po ulicama, a majke se dovikivale preko puta. Sve je izgledalo pomalo prašnjavo i prosto čarobno.

„Južni vetrovi donose pustinjski pesak iz Sahare“, kazao joj je Rajno. „Premda mnogo različitih vetrova duva oko ostrva.“

„Divno je“, rekla je ona. „Tako mi je milo što nisam na brodu, bar nakratko.“

„Pokazaću vam jednu od najverovatnije najlepših crkava na svetu“, kazao je.

„Vi ste već bili ovde?“

„Jesam“, odgovorio je. „Nekoliko puta, zapravo. Ovo je luka u kojoj sam često presedao na drugi brod.“ Zvučao je kao svetski čovek koji je mnogo proputovao, čime ju je dodatno zainteresovao i privukao.

Odveo ju je u katedralu svetog Jovana.

Lusi je ostala bez reči, dirnuta kako katedralom tako i činjenicom da Rajno očigledno voli tu crkvu i da zna sve o njoj.

Objasnio joj je čemu služe bočne kapele, da svaka pripada različitoj klasi viteškog reda.

„Ispod crkvenog poda“, pojasnio je, „sahranjen je svaki vitez pojedinačno, u svojoj zasebnoj kripti.“ Spustila je pogled i zamislila se nad njima, nad tim vitezovima, davno sahranjenim, svakim u svojoj grobnici, ćutljivim i usamljenim.

„Prvobitna katedrala nalazi se u Medini, inače poznatoj još i pod nazivom Uthli grad“, pričao joj je. „Ova ovde je sagrađena hiljadu petsto sedamdeset i osme godine i pretpostavljam da bi se moglo reći kako je nekoliko stotina godina potom 'pridružena' kao druga katedrala. Kad sledeći put dođemo ovamo“, dodao je, „odvešću vas u katedralu svetog Pavla. To je ona prva, u Medini.“

A Lusi razveseliše te Rajnove reči kao da će se to uistinu i desiti. Kao da u to nema sumnje.

„Jedan italijanski slikar“, nastavio je on, „po imenu Matija Pretti, radio je ovde dvadeset godina. Sve je ovo njegov rad“, mahnuo je rukom, „rezbarije, pozlata, mramorni ukrasi – sve je njegovo delo ili rad koji je on nadzirao. Barok u najboljem izdanju, bar za mene.“

Ganula su je njegova osećanja i njegova obuzetost okruženjem. Zato i nju obužeše ista osećanja. Impresionirala ju je, takođe, njegova rečitost dok joj je opisivao i tumačio tavanicu ukrašenu prizorima iz života svetoga Jovana. Okrenula se da pogleda tog čoveka zbog kog je probdela noć razmišljajući o tome kako je s njim plesala. Pitala se zašto želi s njom uopšte i da razgovara, i sama znajući da je tek nešto odraslija od deteta, ali duboko u duši

nije za to marila. Osećala se kao da joj je iznenada pružena izuzetna prilika da ugrabi ove trenutke s neznancem kog je slučajno sreća na brodu.

Stoga ih je i ugrabila.

Oboje su klekli u jednoj od bočnih kapela. Nije bila sigurna da li se on moli ili ne, tek ona se kratko pomolila. Pomolila se da ga ponovo vidi.

„Ljudski dar Bogu“, rekao je dok su ustajali da krenu, a ona je znala da to govori o crkvi.

Napolju, na dnevnoj žezi, odveo ju je na kafu pre nego što će je vratiti na brod.

„Kuda ćete odavde?“, pitala ga je.

„Ujutru krećem za Palermo“, odgovorio joj je, „a potom u Rim pa kući.“

„A kuća je...?“

Oklevao je. „Ne znam“, na koncu je rekao. „Kuća je još nejasna. Moguće Drezden – tamo mi živi sestra.“ Nasmejao se kao za sebe. „Ali želim da živim ovde. Na Malti. To sam pomislio kad sam prvi put došao ovamo. Voleo bih da ovde, na ovom ostrvu, osnujem dom. Ali to neće biti sada. Ne za izvesno vreme.“

„Metju kaže da će biti rata. I tata kaže isto“, nadovezala se.

„Da. Biće rata. A vi i ja i ostali civilizovani ljudi bićemo na različitim stranama. Nikada ne gubite nadu, Lusi“, dodao je. „Bez obzira na sve što se desi.“

Gledali su dole u luku i ona je mogla jasno da vidi podmornice kako, nalik džinovskim čeličnim ribama, leže malo izvan pristaništa. Pomislila je kako bi, da joj je to kazao Metju, njegove reči smatrala previše pokroviteljskim. Ali ih nije doživela tako pošto ih je izrekao Rajno.

Prenuo ju je iz razmišljanja. „Znate li koji je danas dan?“, upitao ju je.

„Da, petak je“, odgovorila je.

„Mislim na datum.“

„Znam, osamnaesti avgust.“

„Tako je. Ne zaboravite ga. To je najviše što trenutno mogu. Ne zaboravite ovaj datum. Obecajte.“

Pogledala ga je, zbunjena kako onim što je time hteo reći tako i snagom njegovih osećanja.

Iz džepa je izvadio nešto poput kamena. „Ovo je jantar. Na nemačkom ga zovemo *bernštajn*“, reče. „Star je između trideset i devedeset miliona godina. Želeo bih da vam ga poklonim. Kupio sam ga na bazaru u Aleksandriji. Simbolizuje sve moguće.“

Stavio joj ga je u ruku i ona ga pažljivo zagleda.

„Insekti uhvaćeni u ćilibaru – baš poput nas. Uhvaćeni u jednom trenutku vremena. Uhićeni kao u zamku. Kao što smo i mi sada.“

„Divan je“, reče mu ona.

„Jeste. To je fosil smole drevnoga drveća u koju su uhvaćene peruške, lišće, krhotine i insekti – sve što se u jednome trenutku nalazilo na jednome mestu. Kad ga držite u ruci, imate osećanje kao da držite jednu dragocenu sekundu u eonima vremena.“

Ćilibar joj se počeo zagrevati u ruci kao da u njega ulazi njezina toplota.

„Kad se setite današnjeg dana, pomislite na nešto lepo kao što je ovaj kamen“, reče on.

Pogledala je naviše ka njemu i susrela se s njegovim prodornim pogledom uperenim u njezino otvoreno lice.

„Voleo bih da vas poljubim“, kaza.

I ona je želela da to učini, ali nije znala kako da mu kaže. Samo je još malo podigla lice isturivši bradu i pogledala ga puna nade. Tad je spustio usne ka njenima. Poljubio ju je u kut usana.

„Obećavam da ću vas jednom ponovo poljubiti“, reče. „Kad budete stariji.“

Te su joj reči odzvanjale u glavi dok je želela više, ipak znajući da joj ništa više neće biti dato i da ništa više neće dobiti. Poljubac i kamen, ti sati u Valeti, ples na brodu – to će joj sve biti dragocnosti, uspomene koje je zaključala u srcu dok su koračali uličicama natrag ka luci.

Otrpao ju je nazad do lađe i dok se ukrcavala doviknuo joj: „Ne zaboravite datum!“

Jednom joj je mahnuo, a onda se okrenuo i otišao, gurajući se kroz gužvu. Iznenada je ugledala Fridriha Arnhajma kako niotkud iskršava noseći pušku koju je pružio Rajnu. Rajno je na časak stao ručnim zglobovima se oslanjajući na dva kraja puške, baš kao onda kad ga je spazila u Aleksandriji. Dvojica muškaraca su stajali i očigledno razgovarali, da bi se potom krupnim koracima udaljili.

Lusi se vratila u svoju kabinu noseći u ruci jantar, koji je zatim poljubila kao što je želela da poljubi njega.